

גנזי המלך

קובץ שבועי בענייני יהדות מהוצאת **ארבע נוספות**

424

להזמנת עלונים ולפרסום טל: 0732-776776 03-6777779 מופץ בכל הארץ ב-40,000 עותקים

"אלה תולדת נח נח איש צדיק תמים היה בדרתיו"

לא קל להחזיר בתשובה

מתוך דרשותיו של הרב אמנון יצחק שליט"א

מוסר או שמיעת שיחה מוסרית אחת, כבר שינינו את דרכינו ובכלל הזוכים נמנה, זו אשר הקדמנו שללא עיון רב ע"י קושיות ותירוצים לא נהפך ליראי שמים. וכשם שבלימוד התורה דרוש עמל ויגיעה להעשות ללמדן כן בענייני יראת שמים.

איתא במדרש; 'א"ר יוחנן: "נח מחוסר אמנה היה, אלולי שהגיעו המים עד קרסוליו לא נכנס לתיבה"' (ב"ר' לב ו). ועיין ברש"י; **'מאמין ואינו מאמין שיבוא המבול ולא נכנס לתיבה עד שדחקוהו המים'**. הרי לנו **מדרש פליאה; "נח איש צדיק תמים"** צדיק במעשיו ותמים בלב ולאחר ששמע מפורש מפי הקב"ה ועמד וטרח ק"כ שנה בבנית התיבה, מ"מ לא נכנס לתיבה עד שדחקוהו המים.

חיבים אנו להתיגע בדברי חז"ל אלו כשם שמתעמקים בהבנת רשב"א תמוה, אין לי ביאור בדברי חז"ל אלו, אך זו עלינו לראות כי קשה מאד להיות מאמין, אמונה ויראת שמים אינה צומחת מאליה. ורק לאחר יגיעה והתבוננות אפשר לרכוש שייכות לאמונה. ומדרגות רבות יש באמונה וכדברי חז"ל; **'מקטני אמנה'** לא נאמר חסרון באמונה **אלא; 'מקטני אמנה'**.

כתב הרמב"ן; 'ידוע כי החיות רבות מאד והן גדולות מאד כפילים וראמים וזולתם והרמש הרומש על הארץ רב מאד, גם מעוף השמים מינים רבים אין מספר והנה יצטרך להביא מכולם שיולידו כמותם

המשך בעמ' 2 <<<

יבין וידע שלא בנקל להיות מן הזוכים לעולם הבא ולא כל אחד זוכה. ואף אלו הנחשבים בעיני עצמם לצדיקים יתכן שח"ו ינחלו גיהנם.

"זכר ימות עולם" (דברים' לב ז) מה עשה בראשונים שהכעיסו לפניו, התבונן ולמד מדורות הראשונים מה נקרא חטא ומה עונשו של החוטא. ומדוע איננו לומדים מוסר מעונשי דור המבול?! והנה אנו סבורים שעונשי דור המבול הם עונשים אחרים לגמרי, אך **האמת היא; שהנהגת השי"ת אחת ולא נשתנתה כלל ואותה הנהגה שהיתה במבול אף היא עתה בזמנינו; שיתכן שדור שלם יענש כולו ולא ישאר אלא צדיק אחד. וזה לנו למבחן כמה רחוקים אנו מיראת שמים, שהירא האמיתי יקח לעצמו דוגמא מכל אשר יראה וידע שהדבר נוגע אליו לגופו ולנפשו.**

איתא בחז"ל; 'גזירת דור המבול נגזרה ק"כ שנה לפני המבול' (בריתא דסדר עולם' כח). **וכתב הרמב"ן; 'כדי שיראו אותה בני דורו ויתמהו בה ויספרו עליה וידברו בענין המבול וכנוס הבהמה והחיה והעוף לתוכה, אולי יעשו תשובה'**. מזה עלינו להתעורר; שאף לאחר זמן מרובה הקב"ה עומד ומצפה ולבסוף מקיים את שעלתה במחשבתו. **הערה נוספת; שאף לאחר ק"כ שנה שעמד נח ובנה את התיבה והוכיח את אנשי דורו לשוב בתשובה, מ"מ לא הועיל מאומה ואף אחד מהם לא חזר בתשובה.**

חזינן; שאין זה מן הדברים הקלים לשוב בתשובה. ומעתה היאך נשלה את עצמנו שע"י לימוד מועט בספר

'עשרה דורות מאדם עד נח' (אבות' ה ב) ובכולן לא מצא הקב"ה איש אשר יוכל להקרא; **'צדיק'** אלא נח. **כנאמר; 'פי אַתָּה רְאִיתִי צַדִּיק לְפָנַי בְּדוֹר הַזֶּה'** (בראשית' ז א). מן הפליאה; הלא קרובים היו לאמונה יותר מאתנו, כי לא רחוקים היו מאדם הראשון, הרי מתושלח נסתלק ימים מספר לפני המבול ומתושלח ראה את אדם הראשון. ומעתה אותו הדור שראו את מתושלח ודאי שמעו מפיו אודות אדם הראשון ובריאת העולם וא"כ היאך יתכן שכל אותו הדור נכחדו במבול ולא נשאר צדיק לפני הקב"ה אלא נח וכי בורים היו והלא חכמתם היתה לאין שיעור?

לו היינו קרובים ליראת שמים, היינו מתבוננים בזאת ונחרדים לראות, שאין זה מן הדברים הקלים להיות **מאלו אשר הקב"ה יקראם בשם; 'צדיק'** ועל אף קרבתם לאמונה לא היו במדרגה זו. וביותר כאשר נראה בחז"ל מה היתה חטאת דור המבול. **איתא במדרש; 'אמר ר' חנינא: 'חמס אינו שוה פרוטה. וכך היו אנשי דור המבול עושים; היה אחד מהם מוציא קופתו מליאה תורמוסים והיה זה בא ונוטל פחות משוה פרוטה וזה בא ונוטל פחות משוה פרוטה עד שאינו יכול להוציא ממנו בדין''** (בראשית רבה' לא ה).

חזינן; שלא היו חוטאים ורשעים כהבנתנו הפשוטה, אלא שחיפשו ומצאו היתר היאך לחטוא ומכל מקום נענשו כולם ולא היו לצדיקים בעיני השי"ת. ומעתה מי אשר יראת שמים נגעה ללבו,

גנזי המלך דברים הטעונים גניזה גנזי המלך דברים הטעונים גניזה

>>> המשך מעמ' 1

וכאשר תאסוף לכולם מאכל אשר יאכל לשנה תמימה לא תכיל אותם התיבה הזאת ולא עשר כיוצא בה, אבל הוא נס מועט החזיק את המרובה (בראשית' ו ט). היינו; שלא היו בכלל בתוך התיבה אלא שהקב"ה החזיקם בידו וכל התיבה היתה רק להראות שכאילו ויש תיבה. והוסיף הרמב"ן להקשות; **יעשנה קטנה ויסמוך על הנס הזה?** וכתב ע"ז **ב' טעמים; חדא; 'שיראו אותה בני דורו ויתמהו בה ויספרו עליה וידברו בענין המבול וכוונס הבהמה והחיה והעוף לתוכה אולי יעשו תשובה. ועוד; עשה אותה גדולה למעט בנס, כי כן הדרך בכל הנסים שבתורה או בנביאים, לעשות כל אשר ביד אדם לעשות והשאר יהיה בידי שמים'.**

ביאור הדבר; כי בעצם כל הבריאה כולה נסים הם וכל מהלך הטבע הוא רק בגדר בחינה ונסיון להטעות הנבראים שיוכלו לטעות ולומר שאין נסים, כן בענין התיבה, לו היתה התיבה קטנה לא היה מקום כלל לנסיון שהכל רואים שכולו נס ולכן עשה התיבה גדולה שיהיה מקום לאינו משכיל לטעות ולומר שהכל טבע ואע"ג שבמעט התבוננות יראה בעליל שאין מקום כלל לטבע **וכדאיאת בחז"ל; 'נח ראה עולם חדש'** (ב"ר' ל ח).

כל מהלך המבול והתיבה היתה בריאה מחודשת, שהרי הכל נמחה במבול ואף ההרים הגבוהים נמחו ונמסו במי המבול ואילו תיבה קטנה מטלטלת ולא קורא לה מאומה. ואם כן בודאי שכולו נס ללא טבע כלל ומ"מ עשה את התיבה גדולה למעט בנס, שמצב האדם הוא שאף בשעה שהכל ברור וגלוי לעיניו, אך כיון שיש לו איזו מקום לטעות שוב אינו שם לב לכל הנסים וחושב שהכל טבע. ורק כאשר יחיה בהתבוננות ובהשכלה יוכל להבחין את האמת.

הוא מש"כ הרמב"ן בפ' בא; 'שאיין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שיאמין שכל דברינו ומקרינו כולם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם בין ברכים ובין ביחיד'. הירא והמשכיל יחרד מאד שראו אינו בכלל מאלו שיש להם חלק בתורת משה. וכן צריך להיות בכל מעשה ממעשי העולם שחייב להתבונן ולראות שהכל נסים וכל מהלך הטבע אינו אלא לנסות את האדם, הנה עתה בתקופתנו שעה מתוחה בעולם וסכנת מלחמה מרחפת באויר, המשכיל והמבין יודע שאין זה תלוי כלל ברצונותיהם אלא הכל מעשי השי"ת. וכל שאינו מאמין בזאת ח"ו **הוא בכלל אלו שכתב עליהם הרמב"ן; 'שאיין להם חלק בתורת משה רבינו'.**

אך האדם השלם יודע להבין שהכל מאת השי"ת. וכל מטרת המעשים

והפעולות עבור האדם וכשם שראינו בימי המבול שנגזרה הגזירה וק"כ שנה היה ממתין עד שתתקיים הגזירה, כן יתכן אף בעינינו אלו, אך להגיע לזאת דרוש יראת שמים פנימית הנקנית בעמל ויגיעה **וכנאמר; 'והשבת אֵל לְכַכֵּךְ'** (דברים' ד ט) ללא השבה אל הלב לא יקנו הדברים בלב האדם, **כי מדרכי השי"ת הוא; 'הרוצה לטעות יטעה'** (בר"ר' ח ח). אך המשכיל יוכל לראות מכל דבר הנהגת השי"ת. **'אור יחזקאל'**

'וייחזק ה' את ריח הניחח ויאמר ה' אֵל לבו לא אסף לקלל עוד את האֲדָמָה... פי יצר לב האָדָם רע מנַעֲרָיו' (בראשית' ח כא).

וברש"י; 'מנעוריו כתיב, משננער לצאת ממעי אמו נתן בו יצר הרע'. **"כָּאֵה נְתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת הַתַּיִם נָאֵת הַטּוֹב נָאֵת הַקָּמֹת נָאֵת הַרָע"** (דברים' ל טו). **שני דרכים הם; 'הטוב' ו'הרע',** ביניהם אין מקום פנוי שיהיה לא טוב ולא רע, כל התורה מ"בְּרֵאשִׁית" (בראשית' א א) **עד; "לְעֵינֵי כָל יִשְׂרָאֵל"** (דברים' לד יב) כל העסק הוא מלחמת היצר, אדה"ר תחילת עסקו היה התחבטות עם היצר וכן כל הדורות, דור המבול דור הפלגה האבות הקדושים ודור המדבר, כולם היו עסוקים וטרודים עם יצרם הרע.

אולם נתבונן ונשאל שאלה גדולה; האם זה הכרחי? מדוע לא יבחר לו האדם דרך אמצעי להתנהג באופן נייטרלי, יהיה אדם אשר ימנע עצמו מלהיות סבוך כלל בזו המלחמה, יעסוק לו במקצועו ובמלאכתו אם במסחרו אם בכל צרכי חייו ולא יותר ובמאבק היצרים לא יתבע כלום, לא יעבור עבירות וגם מצוות לא יקיים, כי אם אחת יאמר עומד אני ביני ובין עצמי, איני נוטה לא לימין ולא לשמאל!

ינסה נא האדם להתנהג ככה במשך איזה זמן ויווכח כי זה בלתי אפשרי, יתנהג במסחרו ובכל מלאכתו לעמוד מן הצד והנה **בסוף ימצא עצמו אחת משתיים; או צדיק או רשע אבל לא נייטרלי כלל!** לא תועיל כל התאמצות לברוח מן המאבק, לחינם יהיה חפצו שלא להיות מעורב בזו המלחמה, אין אפשרות לאדם להיות בלתי תלוי, כמו שבכל התורה הכל נתון במאבק במלחמה בלתי פוסקת, כך הוא בכל החיים מקצה הארץ ועד קצה, בכל המעשים והפעולות אין אף חוט של נייטרליות הכל נתון בקרב תמיד.

'משננער ממעי אמו' עד כדי כך מגיעים הדברים שאין נייטרליות, **'משננער ממעי אמו'**, שם לכאורה הלא הכל בלתי תלוי, הלא התינוק עדיין אינו יודע ולא כלום ואין לו כוונה לשום דבר. ובכל זאת מגלים לנו חז"ל; שגם שם

הוא איננו בלתי תלוי, גם שם יש מאבק והתלבטות, גם הבכי וגם הצחוק הכעס וגם המנוחה, הכל בתוך המאבק אם בידיעה ואם שלא בידיעה, סבוך הוא בשני הצדדים פעם לזה ופעם לרעהו, כבר הנהו בתוך הקרב אין כל נייטרליות!

"הוא החל להיות גבור פֶּאֶרְזִי" (בראשית' י ח). **וברש"י; 'להיות גבור להמריד את כל העולם על הקב"ה'.** הנה בצד הטוב אנו יודעים כי לא בנקל משיגים מה שהוא, רואים אנו בחוש המלחמה והעמל עד שהאדם קונה איזה קנין רוחני טוב כל שהוא, אבל בצד הרע נדמה לו לאדם כי בהשגת הרע אין צורך לכל מלחמה, משיגים זאת ללא קרבות כלל, זוהי טעות! **שני צדדים הם וביניהם תמיד מלחמה;** כמו שבצד הטוב לא משיגים שום דבר בלתי מאבק, כך גם בצד הרע לא יושג דבר בלתי מאבק גדול וחזק. **ביעקב נאמר; 'נִאֲבָק אִישׁ עִמּוֹ... וַיָּכָא פִּי לֹא יָכַל לוֹ'** (בראשית' לב כה) מלחמה קשה היתה שם, אלא שיעקב היה גבור כזה שאותו לא היה אפשר לנצח, אבל את החלשים שאינם חזקים כיעקב עליהם הוא מתגבר וכובשם, ברם גם הם אך בקרב הם נכבשים, **הנה בנמרוד נאמר; 'הוא החל להיות גבור'** (בראשית' י ח) כי גבורה רבה דרושה לזה.

"הוא הָהָ גֵּבֵר צִיד" (בראשית' י ט). **פירש"י; 'צד דעתן של בריות בפיו והטען למרוד במקום'**, רואים אנו כאן דבר מבהיל ונורא, הנה להמריד את כל העולם על הקב"ה הרי זה ודאי מלחמה במלואה, ממש כנוטלים כלי זיין בידיהם נגד כביכול. **וכלשון רש"י; "ומִשֵּׁם הַפִּיִצִּים"** (בראשית' יא ט) **למד שאין להם חלק לעולם הבא. וכי איזו קשה של דור המבול או של דור הפלגה, אלו לא פשטו יד בעיקר ואלו פשטו יד בעיקר להלחם בו'.**

הנה כי למרוד בהקב"ה הרי זה ממש כפשטו; **'פשטו יד להלחם בו'.** ועל מלחמה שכזאת נאמר; **'והטען'** הנה כי יתכן שהם עצמם לא ידעו בטיב מעשיהם, לא הבחינו כלל שהם מנהלים מאבק נגד הקב"ה ועוד איזה מאבק! יתכן כי לו היו שואלים אותם על הדבר, הלא גם משיבים כי נייטרלים הם אתמהא!

לומדים אנו מכאן שני יסודות; ראשית; כי ענין הנייטרליות אין כלל במציאות, מקצה הארץ ועד קצה מתנהל מאבק בלתי פוסק, **תיכף; 'משננער ממעי אמו'** מתחיל המאבק. והנה האדם אינו מרגיש זאת אף אינו יודע כלום מן המאבק, אף דומה לו כי נייטרלי הוא, הנה הוא סוד הדבר, כי דמיון הנייטרליות בא מגודל סוד ההעלם, כל ימיו האדם לוחם במאבק בלתי

גנזי המלך דברים הטעונים גיזה גנזי המלך דברים הטעונים גיזה

פוסק והוא לא ידענו כלל! עד כדי כך הוא סוד ההעלם, קין אמר: "לא ידעתי השמר

אחי אַכְכִּי" (בראשית' ד ט) ואמרו חז"ל; 'נעשה כגונב דעת העליונה' (רש"י).

להשתומם מגודל סוד ההעלם עד היכן הדברים מגיעים. ('דעת תורה'). ■

שיכור לעולם

האלכוהול והסמים המתפשטת בעולם. בין החלטות האסיפה המרכזית הוחלט שבשנים הקרובות ידפסו פעם בשנה את תמונת הרב הבזוי משתיית האלכוהול, **יפרסמה בכל כדור הארץ**; בהנולדו, בסין, ביפן, באפריקה, באמריקה... זו תהיה דוגמא 'טובה' לתלמידים צעירים איך נראה אדם נכבד שלא שמר על עצמו ושתה לשכרה. קל וחומר שלא טוב להיות מכורים ליי"ש, או לסמים. 'תמונה לדוגמא! **כאשר שמע ע"כ בכה ואמר לעצמו**: "היכן אסתתר כעת? ביפן יודעים עלי, בסין שמעו עלי, בכל העולם מכירים אותי"... הניח ראשו בין ברכיו וגעה בבכיה גדולה. לא היה מי שיכול לנחמו והיה קול בכיו הולך וגדל... "מורי ורבותי" **אמר ה'חפץ חיים**: "האם אתם יודעים שהסיפור הזה אינו סיפור חדש? הדברים כתובים בתנ"ך כבר קרוב לארבעת אלפים שנה, בפרשת 'נח'. **נח הצדיק כעדות התורה**; **נח איש צדיק תמים הָיָה בְּדַרְתָּיו אֵת הָאֱלֹקִים הַתְּהַלֵּךְ נֹחַ**" (בראשית' ו ט). **נח הצדיק שתה**; **וַיִּשְׁכָּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אֲהָלָה**" מחמת היין הוא התגלגל. פעם אחת קרה לו המקרה, בבית בפנים, פעם יחידה ובחזרי חזרים ועד היום זוכרים זאת. כל ילד וכל זאטוט לומד זאת בפרשת נח... בכל כדור הארץ... ראו נא" **אמר ה'חפץ חיים**: "מה קורה כשאדם עושה משגה פעם אחת. הדבר לא נשכח לו לנצח"... ('להגיד' הרב שבתאי יודלביץ) ■

מטר על מטר ובה נראה רב שיכור רוקד על שלחן. "אוי" הזדעזע כולו ולא ידע היכן לטמון את בושתו. **רץ הביתה בעינים מושפלות וזולגות דמעות**: "מה יהיה? איך אוכל לחיות? איך אצא לרחוב?! האם עוד אהיה מסוגל לפסוע בסמטאות ירושלים? הרי כאן בירושלים כולם מכירים אותי?! בחשכת הלילה יצא הרב מביתו בלוויית בני משפחתו מיהר לעזוב את העיר לברוח לבאר שבע. ביום הראשון לבואו לבאר שבע הלך ברחוב צדדי שבור ועזוב, לפתע הבחין כי גם שם מתנוססת תמונה בגודל שני מטר על שני מטר ובה נראה הרב מירושלים שיכור ומושפל. "מי הפיץ את התמונה בכל מקום? אהה... אלוקים... מה קורה כאן"? לקח את רגליו, ארז את מטלטליו וכל עוד רוחו בו נמלט לאמריקה. לאחר שבועים של שהיה בארה"ב יצא לבקר בחנות ספרים והבחין כי על שלחן התצוגה מונח ספר חדש העוסק במלחמה באלכוהול ובסמים ועל שער הספר מבחוץ תמונה של 'רב רוקד שיכור'... למה? כי תמונה אחת שוה אלף מילים. מחבר הספר רצה שתמונה זו תהיה מוסר השכל לכל. 'אוי... אהה, כל ילד באמריקה כבר מכיר אותי **הרהר וכל אבריו רעדו מבושה איומה**"; **בכל מקום שאלך יגידו**: 'זה השיכור שלמדנו עליו בבית הספר'... הוא ברח לשווייץ, שכר שם בית מגורים קטן בעיר ז'נבה. באותם ימים התקיימה בז'נבה אסיפת האו"ם והעלו לדיון את בעיית

"נישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אָהָלָה" (בראשית' ט כא)

נתחיל בסיפור משל שלא שמעתם מעולם! משל מתוק שיצא מפי החפץ חיים **כך אמר רבי שבתאי יודלביץ זצ"ל**: "היה פעם רב גדול וצדיק שערך מסיבה לידידיו, בסיום הסעודה הגישו יין שרף משובה ועתיק יומין. הרב שתה 'לחיים' עם המסובין וכיון שלא הכיר את עצמו שתה והוסיף לשתות לרויה עד שהשתכר ולא סתם השתכר אלא אף התחיל לקפץ ולרקד. בהתחלה רקד על הארץ, אח"כ עלה הריקים אח"כ נשכב על הארץ מתחת לשלחן ונרדם. חלפו מספר שעות, הרב קם משנתו והתפכח מיינו. **אמרה לו אשתו בכאב**: "בושה וכלימה, היית שיכור. רב העיר השתכר, אוי ואיך שהיית נראה... החולצה נפתחה לך... **השתומם הרב, נבהל ונדחם ושאל**: "אני"? "כן"! מרוב צער התעלף. הבושה שאפפה אותו גרמה לו להחליט שלא לצאת מפתח ביתו חדש ימים. 'אני רקדתי על השלחן בצורה משפילה לפני תושבי העיר איך אסתובב ברחוב?! אחרי חודש נחלשה הבושה וכבר היה מסוגל לצאת מהבית כשפניו כבושות בקרקע. הרב עשה מאמץ לטייל מעט ברחוב, צעד לאיטו ברחוב יפו. חלף הרב ליד חנות צילום והנה בחלון הראוה היתה פרושה תמונה בגודל

קופים ירוקים

השיטתם אינם צודקים. רק היהדות מבינה אותם. **לשיטתם**; אם האדם אינו אלא זן מזני בעלי החיים מדוע לא ישתרר על אלו שתחתיו. וכי הצפור מתחשבת בתולעת, האם האריה מבקש רשות מהכבש, הנמר חס על הצבי? וא"כ מדוע על האדם לחרוג משאר הברואים? לא לתשובה זו ציפו. וע"פ היהדות שאלו, אהה, היהדות תובעת מן האדם אחריות כלפי הבריאה הנתונה לחסדיו. ולציווי מפורש נדרש האדם **לרשות מיוחדת כדי לשלוט בבעלי החיים**: **וּרְדוּ בְּגַגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל חַיַּה הַרְמֵשֶׁת עַל הָאָרֶץ**" (בראשית' א כח). אלמלא רשות זו אכן לא יכול היה לרכב על סוס, או לגזוז את צמר הכבשה. וגם רשות זו אינה שרירותית אלא גילוי

לשיטתם אינם צודקים. רק היהדות מבינה אותם. **לשיטתם**; אם האדם אינו אלא זן מזני בעלי החיים מדוע לא ישתרר על אלו שתחתיו. וכי הצפור מתחשבת בתולעת, האם האריה מבקש רשות מהכבש, הנמר חס על הצבי? וא"כ מדוע על האדם לחרוג משאר הברואים? לא לתשובה זו ציפו. וע"פ היהדות שאלו, אהה, היהדות תובעת מן האדם אחריות כלפי הבריאה הנתונה לחסדיו. ולציווי מפורש נדרש האדם **לרשות מיוחדת כדי לשלוט בבעלי החיים**: **וּרְדוּ בְּגַגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל חַיַּה הַרְמֵשֶׁת עַל הָאָרֶץ**" (בראשית' א כח). אלמלא רשות זו אכן לא יכול היה לרכב על סוס, או לגזוז את צמר הכבשה. וגם רשות זו אינה שרירותית אלא גילוי

"כָּל הַיֵּשׁ אֲשֶׁר הוּא חַי לְכֶם יִהְיֶה לְאֲהָלָה" (בראשית' ט ג)

נשאלתי פעם: "מה דעת היהדות לגבי ארגוני 'הירוקים' שומרי הטבע והסביבה עד לקיצוניות. סיפרתי על איסור **"לא תִשְׁחִית אֵת עֵצָה"** (דברים' כ ט). ועל **"צער בעלי חיים דאורייתא"** (ב"מ' לב:). אך לא, הוברר שהם הקצינו הרבה מעבר. הם מתנגדים לניסויים רפואיים בבעלי חיים ולו כדי למצוא מזור למדוי בני האדם, מתנגדים לפשוט פרוות מבעלי חיים ולו כדי לחמם, או להדר מלבושי האדם. "באיזו זכות" **טוענים הם**; "משתרר האדם על בעלי החיים ומשעבדם לצרכיו, מתעמר בהם בכפייה"? **תשובתי התמיהה**: "דוקא

"הִבֵּה נִבְנָה לָנוּ עִיר וּמִגְדָּל וְרֵאשׁוּ בְּשָׁמַיִם"

כינוס לרשעים רע להם ורע לעולם

"צִהַר תַּעֲשֶׂה לַתֶּבֶה" (בראשית' ו טז)

'יש אומרים: חלון. ויש אומרים: אבן טובה המאירה להם' (רש"י).
ומבואר בירושלמי; שביאורים אלו תלויים במחלוקת האם המאורות האירו בשנת המבול? אם האירו? די היה בחלון. ואם חשכו? נצרכו לאבן טובה שתאיר. התורה נצחית היא ולקחיה נצחיים. איזה לקח נפיק מפסוק זה ופירושו? כל בית יהודי הוא מבצר רוחני כ'תיבת נח' המגוננת על המסתופפים בצילה מפני מי המבול הגועשים בחוץ. **ונשאלת השאלה:** 'כלום, ניתן לפתוח חלון ולקרוע צהר, להכניס לבית עיתון, לפתוח רדיו, להדליק טמבלויזיה? **והתשובה;** אילו היה נכנס אור פנימה, אילו התקשורת היתה נקיה מתועבה והשחתה, למה לא. אבל כשהם משדרים 'ליקויי מאורות', כפי שהתבטא בעל 'קהילות יעקב' זצ"ל **שהתקשורת משמשת שופר לכל שלש העבירות החמורות;** כפירה וגילוי עריות ושפיכות דמים. למה נרעיל את עצמנו ונחשיך את ביתנו? הבה נקבע אבן טובה שתאיר לנו, נעיין בספרי קודש ונשמע דיסקים תורניים ונזדכך במקום להתבהם. **(הרב שלום מאיר וולך שליט"א)**

"**אַתְּ הָאֱלֹקִים הַתְּהַלֵּף נֹחַ**" (בראשית' ו ט)

כתב מרן החיד"א; 'לפי פשוטו היה מקיים; **'שְׁנִייתִי ה' לְגַנְדִי תִמְד'** (תהלים' טז ח) כמו שכתב הרמב"ם ב'מורה נבוכים' והביאם הרמ"א בהגה"ה; **'הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו כמו שהוא לפני מלך גדול...'** ('או"ח' א ג) וזהו שאמר הכתוב: **'אַתְּ הָאֱלֹקִים הַתְּהַלֵּף נֹחַ'** כי תמיד היה מצויר בדעתו שהוא עומד לפני ה'.

"**וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹקִים וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ חָמָס**" (בראשית' ו יא)

בזוהר הקדוש שאלו; אם בני האדם חטאו הארץ מה חטאה? **אלא;** עיקר הארץ הם בני האדם. (ח"א ד.). **וביאר ה'בית הלוי';** שהאדם פועל במעשיו בכל הבריאה לטובה ולמוטב וכשהשחית האדם דרכו, השחית **כל בשר** דרכו. **וביאר בזוהר הקדוש;** שכל בעלי החיים חיו מין עם שאינו מינו עד שגם הארץ הצמיחה מיני כלאים. **וכתב;** שמכאן תובן החובה להישמר מחברה רעה, לא רק מפני השפעתה הישירה אלא ג"כ יש השפעה סמויה נוראה...

פירש האברבנאל; שבני אותו דור כבר אבדו את חוש המידה והמצפון ולא חשו כלל בהשחתתם ובתועבותיהם. צדיקים היו בעיניהם **ולא נשחתה הארץ אלא;** "לפני האלקים" בעיני ה' רע ובעיניהם היה זה כמנהגו של עולם...

"**וַיִּשְׂאָר אֶף נֹחַ**" (בראשית' ז כג)

כתב הרב 'מנחת שמואל' זצ"ל; שמעתי שכשם שנח בנה תיבה כך אדם אחר שהיה בימיו בנה גם הוא תיבה אבל טבע עם תיבתו במי המבול. **'וַיִּשְׂאָר אֶף נֹחַ'** אבל הלה שבקש להנצל כמוהו, טבע. ומדוע? כי נח היה צדיק והלה לא. נח נצטוה והלה לא. על נח נגזר להנצל והלה היה בכלל גזירת הכליה. **נמצאנו למדים;** ששנים יכולים לעשות אותו מעשה לנקוט באותה השתדלות, לאחד תועיל ולרעהו לא.

"**וּמִכָּל הַחַי מִכָּל בְּשָׂר שְׁנַיִם מִכָּל תְּבִיאָה אֶל הַתֶּבֶה לְתַחֲיַת אִתָּךְ**" (בראשית' ו יט)

מזה עשרות בשנים היה הסבא מקלם חולה במחלת לב קשה ומיסרת שכילתה את כחותיו, אמנם הוא לא נכנע. **המשיך לשמור על סדר יום קפדני;** ישן היה

שעתים וחצי ביממה, כשהוא מקיץ בכל חצי שעה כדי שלא לטעום טעם מיתה. לומד היה שתיים עשרה שעות רצופות בעמידה. סיפרו שהתקין לעצמו עמוד, 'סטנדר' בלי מסמרים, רופף, שעליו הניח את הספר כדי שאם ישען עליו יתמוטט ויקרוס. הרופאים ציוו עליו דיאטה קפדנית וקבעו שבדרך הטבע לא יכול היה לחיות. לא אחת נאלץ להפסיק את תפילתו אף את תפילת העמידה כדי לסעוד את לבו. תוך כדי שיחת מוסר פורץ היה שטף דם מגרונו, ממתין היה כמה דקות וממשיך בשיחה, לאחריה היה נופל באפיסת כחות. את מכתבי ההדרכה שכתב לתלמידיו (קובצו בספרי 'חכמה ומוסר', 'אור רש"י' ו'כתבי הסבא מקלם') כתב פסקאות פסקאות כי לא יכול היה לכתבם ברצף אחד. ומחלתו הלכה והחמירה ובשנתו האחרונה, כאשר כל צעד כרוך היה ביסורים וכל פעולה בקשיים ומאמצים, נשלח רבי ירוחם ללמוד מפיו והגיע לבית המדרש. בכל בית מדרש יש כויר בכניסה לנטילת ידים שלפני התפילה ובאותם ימים לא היו מים בברזים ולא היה כויר לניקוזם. נוטלים היו ידים מן החבית לתוך גיגית. כשנכנס רבי ירוחם למבוא בית המדרש ראה מולו את ה'סבא' הנערץ חולה הלב בשנות השמונים לחייו נושא את הגיגית המלאה והכבדה כדי לשפכה. מיהר והושיט ידיו לנטלה מידו והתחיל את לימודו בקלם בשגיאה נוראה. **הסבא נתן בו מבטו ואמר:** "מי אתה שתעז לנטול ממני את הזכות העצומה לשרת את באי בית המדרש?"! משכילה מלאכתו ושפך את המים, **קידם את פני רבי ירוחם בשלום ולימדו את השיעור הראשון שלא נשכח מלבו:** "בשעתו, כשעולם שלם חרב ונח ובניו נבחרו ליסד עולם חדש, באיזו זכות נבחרו ומה נדרשו לעשות? נדרשו לשרת שנה שלמה את כל החיות והבהמות העופות והרמשים, הזוחלים והמעופפים כ; **'עוֹלָם הָסֵד יִבְנֶה'** (תהלים' פט ג). אין זכות ואין חובה נעלים יותר מעשיית חסד ומהטבה לזולת. **ודרגות דרגות יש;** נח היטיב לבעלי חיים, אברהם אבינו היטיב לנכרים, משה רבנו יצא אל אחיו וראה בסבלותם

גנזי המלך דברים הטעונים גניזה גנזי המלך דברים הטעונים גניזה

והטה שכם לעזור לכל אחד, שלא לדבר על הטבה ללומדי תורה. אבל העיקר; להטיב ולשרת ולעזור ככל היכולת"... (הרב שלום מאיר וולך שליט"א)

"ואלה תולדות בני נח" (בראשית' י (א

מדוע האריכה התורה בפירוט כל צאצאי נח; "למשפחתם ללשונתם בארצותם בגוהם"? (בראשית' י כ) כתב רבנו הרמב"ם; **"דע שכל סיפור שתמצאהו כתוב בתורה הוא לתועלת הכרחית בתורה, אם לאמת דעת שהוא פינה מפינות התורה, או לתיקון מעשה מן המעשים, עד שלא יהא בין בני האדם עול וחמס. וכיון שהיה יסוד התורה שהעולם נברא ושתחילה נברא אדם אחד והוא אדם הראשון וכעבור כאלפים וחמש מאות שנה ניתנה התורה, לו היה נאמר זאת בלבד היה האדם עלול להסתפק ולפקפק כאשר היה רואה את בני האדם נפוצים בקצוי תבל חלוקים לעמים שונים וללשונות רחוקות זו מזו. לכן הקדים הקב"ה וסיפר את השתלשלות האומות והזכרת ראשיהם ומשך זמן חייהם והודעת מקום מגוריהם והסיבה להתפצלות האומות וחלוקת הלשונות'** (מורה נבוכים' ג נ)

"הכה נכה לנו עיר ומגדל נראשו בשמים" (בראשית' יא ד)

רבנו הר"ן בדרשותיו נדרש לענין דור הפלגה וענשם ושאל: "מה רע בהתכנסות יחדו בשלום ואחדות?" וביאר: **"אמנם; כינוס לצדיקים הנאה להם והנאה לעולם"** (סנהדרין' עא:) אבל כשהרשעים עושים יד אחת הרי זו סכנה נוראה משום שהם יכפו את דעתם על כל העולם ואין מידם מציל" והוסיף: "עינינו הרואות בגלותינו, שכאשר מצייקים לנו במקום זה, אנו גולים למושל יותר נח הנוטה לנו חסד, אבל אילו היה שלטון רשע בכל העולם אנה היינו באים. אף כאן, היה זה דור של עובדי עבודה זרה שרצו להתכנס תחת דגלו של נמרוד ולכפות את דעותיהם על כל האנושות. לכן הקב"ה פזרם ובלבל את שפתם וכך יכול היה אברהם אבינו לצאת משלטונו של נמרוד לארץ כנען וללמד את הבריות לקרוא בשם ה'.

"ויצאו... ללקח ארצה פנעו" (בראשית' יא לא)

אברהם אבינו יסוד האומה הוא בנין אב לכל תולדותיו. **'מעשה אבות סימן לבנים'** (סוטה' לד.) ראוייה היתה לו ארץ ישראל והוא היה ראוי לה אבל לא נצטוה ללכת אליה עד שלא החל בצעד הראשון ביוזמתו. מכיון שיצאו ללכת ארצה כנען אף אם נתעכבו בדרך נגלה אליו הקב"ה

והמריצו להמשיך בה. וכתבו בזוהר הקדוש שהדבר בא ללמדנו; שנוכל ליחל לסיעתא דשמיא ולהכונה ממרום אך ורק כאשר נתחיל לצעוד בדרך הנכונה ביוזמתנו, **ש'הבא להטהר מסייעין אותו'** (יומא' לח:) ו'**הפותח פתח כחודו של מחט פותחין לו פתח שעגלות וקרוניות נכנסות בו'** (שיהש"ר' ה ג). (הרב שלום מאיר וולך שליט"א)

"פי יצר לב האדם רע מנעריו" (בראשית' ח כא)

שמעתי בשם הגה"צ רבי ישראל יעקב לובצאנסקי זצ"ל ממברנוביץ שתיאר את חומר העבודה שמוטל על האדם לנקות ולטהר את עצמו מיצר הרע, **למה הדבר דומה;** לשומן של פסח שהכינו לבשלו אך לא היתה שום קדרה לבשל בה את השומן והוכרחו לקחת 'עביט של שופכין' אשר יש בה סרחון גדול... וכמובן שצריך לנקות אותה היטב היטב ולא סתם לנקות, אלא מריקה אחר מריקה ושפשוף אחר שפשוף. ומעתה נדע כבר, **שאם הקב"ה קראו ליצר הרע; "רע"** הרי שגוף האדם גרוע הרבה יותר מקערת שופכין והנשמה צריכה לעבוד עמה את הקב"ה והנשמה הרי בודאי חשובה יותר מהשומן של פסח והאדם מבשל את נשמתו בקדרה שבגוף כזה, א"כ עד כמה נצרך האדם צחצוח אחר צחצוח ומריקה אחר מריקה... **(לב שלום'** הרב שלום שבדרון זצ"ל) ■

בלבול

הנה כי כן; **"יצר לב האדם רע מנעריו... זרע נקציר נקר נחם נקיץ נחכף ניום נלילה לא ישבתו"** (בראשית' ח כב) מתאבקים הם כל העת, מתוכחים ומתנצחים... **היצר הטוב אומר:** "עת זריעה היא". והיצר הרע מסית לקצור. היצר הטוב מקרר מעבירה והיצר הרע מחמם אליה. **היצר הטוב אומר:** "כבר יום, יש לקום". והיצר הרע אומר: "עוד לילה, אפשר לנום". ■

ומיד הוא שומע את קולו של היצר הרע: "לא כי, אלא עונת הקציר היא קטוף הנאות כאות נפשך חטוף כפי יכולתך". מזדמן לו דבר איסור, **בא היצר הטוב ומקררו:** "זכור את בוראך אל תפסיד עולם ברגע אחד". והיצר הרע מאיץ בו: "קום ועשה בלא חשבון ודעת". היצר הטוב מעירו בבוקר לעבודת יומו, **לוחש לו היצר הרע:** "עוד לילה, חזור לישון..."

"עד פל ימי הארץ זרע נקציר... ניום נלילה לא ישבתו" (בראשית' ח כב)

פירש רבנו ה'בן איש חי'; שהיצר הטוב והיצר הרע מתגוששים בלב האדם וכל אחד סותר את דברי חברו. **היצר הטוב לוחש לו:** "הזורע בעולם הזה קוצר לעולם הבא ומי שהתעצל בעת הזריעה מה יאכל?! קום עשה מצוות, רכוש זכויות".

להזמנת הרב אמנון יצחק שליט"א לאזור מגורין או לכולל אברכים (לכולל בשעות הבוקר) 050-6788867 יהונתן

מרבינו מרן בעל 'אילת השחר' שליט"א

חתיכה הראויה להתכבד קדם רבינו בלימוד וזה בעיקר מה שהוא מתכונן בטרם בואו אל הקודש".

ובהיותו בבית החולים ב'ימים הנוראים' סיפר רבי חיים לוי שליט"א (מנהל המרכז הארצי ל'טהרת המשפחה') **שאמר לו ר' אברהם:** "שנסתפק במי שצריך לתקוע להרבה חולים בראש השנה ואם יתקע לכל אחד שלשים תקיעות לא יספיק לתקוע לכולם, אם לא עדיף שיתקע לכל חולה רק תשע תקיעות דאורייתא וכך יספיק לתקוע לכולם!"

וכשהובא הספק קדם רבינו, **שאל:** "דבר ראשון מה הם התשע תקיעות שיתקע, הרי איננו יודעים מה זה שברים?" ובהיותי אצל ר' אברהם זצ"ל בשב"ק פר' 'האזינו' ואמרתי לו את טענת רבינו ואף שהיה באפיסת כחות ממש, **התרגש ואמר:** "צריך ללמוד מראש הישיבה לתפוס תמיד את הנקודה המרכזית" תם ולא יסף.

טרם אכלה לדבר לא אוכל שלא להזכיר את פעלו הגדול בריבוי טהרה בהידור בישראל, כאשר עמד בראש העשייה העניפה של 'המרכז הארצי לטהרת המשפחה' והיה **בבחינת;** 'מלאך אומר לו גדל' ('ב'ר' יו) בלי ליאות ובלי הרף, גם כאשר היה בחוסר אונים בתקופה האחרונה לא נח ולא שקט מלעסוק ולדבר בכל הקשור למצוה זו. 'אשריך רבי אברהם שיצתה נשמתך בטהרה'!

עוד הרבה מאד יש להאריך כחול הים על: '**האי שופרא דבלי בארעא**' (ברכות ה:); אך העיקר הוא שיתן השי"ת שנוכה ללמוד מדרכיו הגדולים וכמו שאמר רבינו בהספידו ויהיה זה לעילוי נשמתו הטהורה. תנצב"ה ■

הלימוד לפנות בוקר (כשעדין לא נודע לרבינו על הסתלקותו) הביא הגאון ר' נחמי' פרידלנדר שליט"א בשם ר' אברהם זצ"ל; שהיה חושש שלא להתפלל במנין מצומצם בימי ראש חודש... שצריך להזכיר **'יעלה ויבוא'** או הזכרה אחרת המעכבת בתפילה ונימוקו עמו; שמא אחד מהמתפללים ישכח **'יעלה ויבוא'** וצריך לחזור ולהתפלל ונמצא; שתפילה הראשונה שהתפלל עם המנין היתה לבטלה ואין כאן מנין עשרה מתפללים! **אך אמר רבינו:** "שאינו כן, כי גם מי ששכח **'יעלה ויבוא'** תפילתו תפילה, רק שחייבוהו חז"ל לחזור ולהתפלל ולא היתה תפילה הראשונה לבטלה".

עוד השגחה ראינו; כי תיכף לאחר שהגיע לכותב השמועה הנוראה באישון לילה, אתי לידי אחד מספרי ה'חפץ חיים' ונפתח בדיוק במקום שמביא את לשון הרמב"ם; **'ויש דעות שאסור לו לאדם לנהוג בהן בבנינונית אלא יתרחק מן הקצה האחד עד הקצה האחר והוא; גובה הלב, שאין הדרך הטובה שיהיה האדם עניו בלבד אלא שיהיה שפל רוח ותהיה רוח נמוכה למאד ולפיכך נאמר במשנה רבינו: 'עָנָו מָאד' (במדבר יב ג) ולא נאמר עניו בלבד' (דעות ב ג). וכמה דברים אלו הם הגדרה מדויקת על הנהגתו המופלאה של הנפטר הדגול בענותותו שאין לה שיעור, ממש שפל רוח כנגד כל אדם עד למאד והרציתי הדברים לרבינו וקיבלם בפשיטות.**

דבר קטן אזכיר שאמר לי כמה פעמים: "שבכל פעם כשבא אצל רבינו שליט"א קשה לו 'הדבר העיקרי' ומהו 'הדבר העיקרי'? שצריך להביא איזה

"ונמס פל לב ורפו כל ידים" ('יחזקאל' כא יב)

מה נאמר ומה נדבר באבדן התלמיד חכם הגדול והמופלג מאד הגאון הצדיק רבי אברהם גנחובסקי זצ"ל

וכשמוע רבינו את הבשורה המרה שתק כמה רגעים, **אח"כ אמר:** "הוא היה נקרא 'עילוי'".

ולאחר מכן אמר: "הרי אמרו חז"ל; **'מת בערב יוהכ"פ סימן רע לו, מת במוצאי יוהכ"פ סימן יפה לו'** ('אבדר"נ' כה) וכי דוקא במוצאי יוהכ"פ?! הרי מצינו גדולי עולם שמתו כמה ימים לאחר יום כפור כגון הגרעק"א ועוד?! **אלא;** כל שלאחר יום כפור בסמוך לו הרי זה בכלל **'סימן יפה לו'** וכן ר' אברהם שנסתלק כעת זה עדין בכלל מת במוצאי יוהכ"פ **'סימן יפה לו'**.

ואלו הן הדברים שאמר רבינו כשנתבקש להספיד בשעת הלוי';

"מורי ורבותי, ידוע שיש בתורה שני דברים; דברים שבין אדם לחבירו ובין אדם לקונו.

האיש הזה אנחנו יודעים היה מאד נוח לבריות, כולם ידעו שהוא איש נוח לבריות, היה אדם נוח מאד. וחזן מזה היה תמיד חושב בלימוד התורה, תמיד היה בא עם איזושהו ספק, איזו בעיה, ממילא היה גם בין אדם למקום וגם בין אדם לבריות. הקב"ה יעזור שכל אחד ילמד ממנו ללכת בדרך הזו, לקיים גם זה וגם זה, גם נוח לבריות וגם נוח לקונו.

הקב"ה יעזור שיהי; **"פלע המנות לנצח ומקה ה' דמעה מעל כל פנים"** ('ישעיה' כה ח) ונאמר אמרן.

סיבבה ההשגחה העליונה כי בשעת

בני ברק - אזכרה בי"כס 'ביע אומר' עוזיאל 41 יום ראשון ה' חשוון 21/10/2012

שלושים לפטירת אם הרב פתיחת שערים ב-21:00 תחילת התוכנית ב-21:30 כניסה חינם

מתנ"ס פירסט שיכון ד' רמת אגוז יום שלישי ז' חשוון 23/10/12

פתיחת שערים ב-20:00 תחילת התוכנית ב-20:30 כניסה חינם

מבריה

ההרצאות מאובטחות

© כל הזכויות שמורות לארגון "שופר"

שידור חי באתר 'שופר' WWW.SHOFAR.TV

בס"ד
 ארגון 'שופר' מתכבדים להודיעכם
 על תוכנית הנופשים החדשה לשנת התשע"ג
אמנון יצחק בהשתתפות הרב
 רבנים נוספים במלון מדיסון **** דלאקס
 רח' העליה 17 נהריה

ההרשמה
 בשעת התשלום
 לתשומת ליבך:
 כל ביטול שיתבצע לאחר שבוע
 מן ההרשמה כרוך בעמלת ביטול
 הרישום בימים א-ה
 בין השעות 09:00 - 15:30
03-6777779
 שלוחה 557/516
 בברכה,
 'שופר- ארגון להפצת יהדות'

תאריך	מסלול	שבת פרשת
30/11/12	ט"ז כסלו	פרשת וישלח
07/12/12	כג' כסלו	פרשת וישב
14/12/12	א' טבת	פרשת מקץ
21/12/12	ח' טבת	פרשת ויגש
28/12/12	ט"ו טבת	פרשת ויחי
04/01/13	כב' טבת	פרשת שמות
11/01/13	כט' טבת	פרשת וארא
18/01/13	ז' שבט	פרשת בא
25/01/13	יד' שבט	פרשת בשלח
01/02/13	כא' שבט	פרשת יתרו
08/02/13	כ"ח שבט	פרשת משפטים
15/02/13	ה' אדר	פרשת תרומה
01/03/13	י"ט אדר	פרשת כי תשא
08/03/13	כ"ו אדר	פרשת ויקהל פקודי
15/03/13	ד' ניסן	פרשת ויקרא
22/03/13	יא' ניסן	פרשת צו

בס"ד
פרנסה ורווח \$
דרושים רכזי פעילות,
לעסק מושלם מהבית.
לא מכירות!
 טל: **050-6588778**

הנוטאים הכי חמים
 בהרצאותיו של הרב אמנון יצחק שליט"א

וכן ניתן להעביר
 רצועות MP3 לנגנים
 או להשיג בארגון 'שופר'
 רחוב מתתיהו 10, ב"ב
 בין 10:00-18:00
 להזמנות בטלפון
03-6777779

'שופר מולטימדיה' מציגים - הסרט 'המונצחים'
מוכיח את עליונותם של העוסקים בתורה על הלוחמים בקרב

סוגיית גיוס בחורי הישיבות
 מתייתרת לאחר הצפייה בסרט
 אלא אם המלחמה של הממשלה
 היא נגד התורה ועקירתה כמובא בסרט.
 ארגון 'שופר' עומד להפיץ בתרומותיכם
 מאות אלפי דיסקים כאלה
 בצירוף הסרט 'הספירה לאחור' לקראת המלחמה הקרובה שבפתח.
לתרומות פנו ל'שופר' 03-6777779 /או לאתרנו WWW.SHOFAR.TV

בס"ד

הפתעה היכוננו לבחירות!

הפעם זה יהיה אחרת...